

Høsten af Roefrø i 1913 og Roefrøhandelen i Vinteren 1913—14.

Af L. Helweg.

Ligesom i de foregaaende Høstberetninger er Tallene for Høstudbyttet og Frøpriserne skaffede til Veje, dels ved Besvarelse af udsendte Spørgeskemaer, dels ved mundtlige Forhandlinger med særlig Sagkyndige. Jeg bringer herved min bedste Tak til de mange Frøhandlere og Frøavlere, som har støttet mig i mine Bestræbelser for saa godt som muligt at underbygge Høstberetningens Opgivelser med Kendsgerninger fra Praksis.

Høstudbyttet og Frøpriser.

Roefrøhandelen har i det forløbne Aar været saa vanskelig, som aldrig før: Overproduktion baade i Udlandet og herhjemme, ingen Efterspørgsel og smaa Priser. Ringe Fortjeneste baade for Frøavler og Frøhandler. Mange af Frøgrossererne havde i deres Kontrakter med Frøavlerne fastsat Minimumspriser for Runkelroer og Turnips, og da Aarets Salgspris har svinget i Nærheden af denne Minimumspris, er Følgen bleven, at adskillige Frøpartier er solgte uden Spor af Avance og enkelte endog med ligefremt Tab. Klog af Skade, bliver der næppe nogen Frøgrosserer, som herefter indlader sig paa at tegne Avlskontrakter med fast Minimumspris.

Runkelroer. I Modsætning til i Fjor, hvor Frøets Spireevne voldte saa mange Vanskeligheder, har det i Aar kun været undtagelsesvis, at den var mellem 60 og 70 pCt., medens over Halvdelen af Runkelroepartierne spirede med ca. 80 pCt. Af overgemt Frø af Runkelroer har der ganske vist ikke været saa store Partier, som man havde befrygtet, da sidste Høst-

beretning blev skrevet. Noget overgemt Runkelroefrø laa der dog hos de allerfleste Frøhandlere, og selvfølgelig har dette bidraget til yderligere at overfylde Markedet. Frøudbyttet var ligesom i Fjor 18—20 hkg, altsaa en Del over Middel, og da hertil kom, at Runkelroearalerne var blevne temmelig stærkt udvidede i det sidste Aar, blev Overproduktionen saa meget større. Bladlus og Mosaiksyge var der saa godt som ikke noget af i Aar. Bladlus optraadte ganske vist i August paa enkelte Marker, men Blomstringen var den Gang til Ende, og de gjorde derfor ikke nævneværdig Skade. Til nærmere Belysning af Forholdet mellem Arealer med stort og lille Frøudbytte blev der i de udsendte Spørgeskemaer opført særlige Rubrikker hertil, og som Middeltal for disse Angivelser skal anføres, at der paa det samlede Areal med Barres og Eckendorfer er avlet:

	af Barres	af Eckendorfer
under 12 hkg Frø pr. ha.....	12 pCt.	29 pCt.
mellem 12 og 20 hkg Frø pr. ha.....	33 —	44 —
over 20 hkg Frø pr. ha.....	54 —	26 —

Af Barres har altsaa over Halvdelen af Avlerne haft et stort Udbytte, og de lave Priser har ikke virket saa trykkende som for Ejerne af de 45 pCt. af Arealerne, hvor Avlen har været under 20 hkg Frø pr. ha. Af Eckendorfer, derimod, er det kun en Fjerdedel af Avlerne, der har Grund til at være nogenlunde tilfreds. Ved Sammenligning af Tallene for Barres og Eckendorfer viser det sig atter i Aar, at Eckendorfer giver betydelig mindre Frøudbytte end Barres. Det kan derfor tilraades herefter at ansætte Avlerprisen for Eckendorfer lidt højere end for Barres.

I 1912—13 var Gennemsnitsprisen for Runkelroefrø 34—36 Kr. pr. 50 kg, men allerede tidlig paa Sæsonen viste det sig, at Udlandets Avl af Runkelroefrø var saa stor, at det vilde blive ganske umuligt at holde samme Priser som i Fjor, og de daledede derfor snart, men holdt sig derefter fast hele Sæsonen igennem. Danmarks Gennemsnitspris for Sæsonen 1913—14 kan ikke sættes højere end til 26—28 Kr. pr. 50 kg; ganske vist er der en Del, der er solgt til noget højere Pris, men paa den anden Side er der ogsaa meget, der er solgt til en betydelig lavere Pris. Kun een Gang i de sidste 8 Aar har Prisen været endnu lavere, nemlig i 1906—07, da den var 25 Kr. pr.

50 kg. I Tyskland var Runkelroepriserne 37 Mark pr. 50 kg i sidste Sæson, men i denne Sæson gik de ned til 20—22 Mark pr. 50 kg. Hverken i Tyskland eller herhjemme synes Eckendorfer at være bleven betalt med synderlig højere Pris end Barres. Udsigterne for den kommende Høst af Runkelroefrø er det vanskelig at sige noget om, da det afhænger af, hvorledes Sommeren vil blive.

Kaalroer danner en Undtagelse fra Runkelroer og Turnips, idet Priserne har været omtrent middelhøje i denne Sæson, men Avlen har været saa lille, som ikke i noget af de foregaaende 8 Aar, nemlig kun 9.5 hkg pr. ha; Gennemsnitsudbyttet for de sidste 8 Aar er 13.8 hkg pr. ha, og Udbyttet er altsaa endog kun $\frac{2}{3}$ af Udbyttet i et Normalaar. Grunden til denne betydelige Nedgang i Udbyttet skyldes for en væsentlig Del et ualmindelig stærkt Raps- og Snudebilleangreb, men tillige har sandsynligvis den regnfulde og kølige August—September 1912 svækket Planterne en Del. Med Hensyn til Frøudbyttet pr. ha kan oplyses, at Bangholm gennemsnitlig har givet:

under 10 hkg Frø pr. ha.....	paa 49 pCt. af det samlede Areal
mellem 10 og 16 hkg Frø pr. ha	— 44 — — — —
over 16 hkg Frø pr. ha.....	— 6 — — — —

I Sommeren 1910 gav Bangholm gennemsnitlig 18 hkg Frø pr. ha, men i 1913 er der kun 6 pCt. af Arealet, der giver over 16 hkg Frø. Man ser deraf, hvor uheldigt et Frøaar 1913 har været for Kaalroer. Af overgemt Frø laa der i Aar kun halvt saa meget som ved Sæsonens Begyndelse i Fjor, og endelig maa man regne med, at omtrent en Tredjedel af de kontraherede Kaalroearealer maatte kasseres om Foraaret.

Aarets Gennemsnitspris var 40 Kr. pr. 50 kg for Bangholm, og Shepherd-Priserne har været ca. 5 Kr. højere; men hvad der dyrkes af sidstnævnte, er forsvindende, sammenlignet med Bangholm. De forholdsvis høje Bangholm-Priser havde man sikkert ikke faaet, hvis ikke Avlen havde været saa lille, og Arealerne ikke havde været indskrænkede med en Tredjedel. De skotske og engelske Priser var ligesom i Fjor lidt højere end de danske, og dette bekræfter altsaa det Faktum, at vore Betingelser for at kunne optage Konkurrencen med

Englænderne og Skotterne paa Verdensmarkedet for Kaalrøfrø synes at være gode.

Turnips. Som omtalt i sidste Høstberetning, har Frøhandlerne i Sverige nu selv begyndt at avle Frø af Fynsk Bortfelder, og Forbruget er dermed pludselig blevet indskrænket meget betydelig. Ved Sæsonens Begyndelse i Sommeren 1912 laa der mindst 2500 hkg overgemt Turnipsfrø paa Frøhandlernes Lofter, altsaa nok til Dækning af Danmarks aarlige Forbrug; men i Sommeren 1913 laa der endogsaa over 3000 hkg Turnipsfrø, overgemt fra det foregaaende Aar. Da Sverige er det eneste Land, hvortil der hidtil har kunnet eksporteres Frø af Fynsk Bortfelder, vil det let forstaas, at de nu indtrufne Tilstande maa drage højst ubehagelige Følger efter sig baade for Frøavlere og Frøhandlere.

I Foraaret 1913 blev der ompløjet over en Tredjedel af de Arealer, som var tilsaaede i Sommeren 1912 med Turnips, men det forslog saa lidt. Avlen var gennemsnitlig 10—12 hkg pr. ha ligesom i 1912. Der var lige store Arealer, hvor der blev høstet under 10 hkg pr. ha, mellem 10—16 hkg og over 16 hkg pr. ha. For Yellow Tankard har det relative Høstudbytte stillet sig lidt ugunstigere end for Fynsk Bortfelder, idet Arealerne, paa hvilke der kun blev høstet under 10 hkg pr. ha, var noget større end Arealerne med den større Frøhøst. Prisen paa Fynsk Bortfelder var saa lav, som vi aldrig har haft den før. Gennemsnitlig kan den ikke ansættes højere end til 22 Kr. pr. 50 hkg, og der har været solgt store Partier til endnu lavere Priser. Mærkværdig nok har Prisen paa Yellow Tankard holdt sig i 30—35 Kr. pr. 50 kg. Som det vil erindres, var Yellow Tankard-Prisen i de to foregaaende Aar under Fynsk Bortfelders. Udsigterne for den kommende Høst er baade for Kaalrøer og Turnips særdeles lovende. Der er saa godt som ingen Arealer ompløjede i Foraaret, Blomstringen er forløbet heldig, og efter al Sandsynlighed faar vi derfor en stor Avl, men medens der af Fynsk Bortfelder ligger store Beholdninger overgemt Frø, er Bangholm-Frølagrene udrømmede.

Gulerødder. Gulerødssvampen har saa godt som slet ikke vist sig paa Frømarkerne i 1913, og der blev høstet omtrent ligesaa meget som i 1912: ca. 10 hkg af Champion og 8 hkg af Stensballe pr. ha. Med Hensyn til Forholdet mellem Area-

ler, som har givet smaa eller store Afgrøder, da stiller dette sig saaledes:

under 10 hkg Frø pr. ha har der været avlet af Champion paa 40 pCt.,
af Stensballe paa 57 pCt. af det samlede Areal,
mellem 10 og 16 hkg Frø pr. ha har der været avlet af Champion paa 53 pCt.,
af Stensballe paa 38 pCt. af det samlede Areal,
over 16 hkg Frø pr. ha har der været avlet af Champion paa 6 pCt.,
af Stensballe paa 4 pCt. af det samlede Areal.

Priserne har været lidt lavere end i 1912—13: Champion 60—70 Kr. pr. 50 kg og Stensballe 90—100 Kr. pr. 50 kg. Udsigterne for Høsten til Sommer er det vanskelig at have nogen Mening om.

Retssager angaaende Levering af daarligt Roefrø.

Det har været en almindelig Mening, at før Vedtagelsen af Loven af 27. April 1894 om urigtig Varebetegnelse kendte man ikke til Retssager for Levering af daarligt Roefrø. Dette er dog ikke ganske korrekt. Efter flere Aars forgæves Søgen er det lykkedes mig at faa en Afskrift af en af Viborg Overret i 1888 afsagt Dom angaaende Roefrø. Det er vistnok den første Retskendelse, som er falden her i Landet til Betaling af Erstatning for Levering af forkert Roefrø. I Foraaret 1886 havde en Frøhandler til en Herregaard i Vendsyssel leveret 20 kg Turnipsfrø af Yellow Tankard, men om Sommeren viste det sig at være Lincolnshire, der er rund, hvidkødet og rødhovedet. Der var tilsaaet 6—7 ha med dette Frø, og de af Retten udmeldte Skønsmænd fastsatte Erstatningen til 774 Kr. 45 Øre, navnlig under Henviisning til, at Lincolnshire er langt mindre holdbar end Yellow Tankard, og at derfor mange hl Roer vilde være raadnede, før de kunde blive opfodrede. Den Skadelidte forlangte sig desuden tilkendt 64 Kr. 29 Øre, som var det Beløb, Skønsforretningen havde kostet ham. Frøhandleren gjorde i Retten gældende, at Fejltagelsen ikke skyldtes ham, men det Handelshus i Edinburg, hvorfra han havde faaet Frøet. Hertil indvendte Retten, at han havde forpligtet sig til at levere Roedyrkeren Yellow Tankard, og det maatte være sidstnævnte uvedkommende, af hvilken Grund hans Forpligtelse i saa Henseende var bleven misligholdt. Dommen faldt den 18. Juni 1888 og kom til at lyde paa, at Frø-

handleren skulde betale 838 Kr. 74 Øre med 5 pCt. Renter fra 11. Januar 1887, til Betaling sker.

En anden Viborg Overretsdøm fra 17. Marts 1902 fortjener ogsaa en kort Omtale, da den indeholder en Resolution, som sandsynligvis kan faa Betydning ved kommende Retssager. En Roedyrker i Randersegnen havde i April 1897 købt $3\frac{1}{2}$ kg Turnips, hvormed han tilsaaede ca. $1\frac{1}{2}$ ha, men det viste sig, at Frøet havde været Rapsfrø og ikke Turnipsfrø. Der havde ikke i rette Tid været udmeldt Skønsmænd af Retten til at taksere Skaden, og derfor blev Erstatningen fastsat til kun 500 Kr. Havde Roedyrkeren blot sørget for i Tide at faa foretaget en Skønnsforretning, var han utvivlsomt bleven tilkendt mindst dobbelt saa stor en Erstatning. Det, der har særlig Interesse ved denne Sag, er, at Frøsælgeren under Sagens Behandling for Retten paaberaabte sig »den sædvanemæssige Regel, hvorefter Frøhandlere, der ved Ekspeditionen af solgt Frø gør sig skyldige i Forvekslinger, ikke paatager sig nogen Erstatningsforpligtelse ud over Pris-Differensen mellem faktureret og leveret Frø«. I Henhold hertil paastod Frøsælgeren Erstatningen indskrænket til de faa Øre, som Prisdifferensen mellem $3\frac{1}{2}$ kg Turnipsfrø og $3\frac{1}{2}$ kg Rapsfrø androg. Denne Paastand afviste Retten med den Erklæring, at der kun vilde have kunnet tillægges dette Betydning, hvis Frøsælgeren udtrykkelig havde taget Forbehold i denne Retning, før Handelen om de $3\frac{1}{2}$ kg Turnips var afsluttet. (Jvf. Høstberetningen for 1910—11 i Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, 18. Bind, Side 465.)

Af Retssager fra det sidst forløbne Aar skal følgende nærmere refereres. I Løgstør er der i 1913 vundet en Sag, som var anlagt af en Forpagter mod en stedlig Købmand. Forpagteren havde i Foraaret 1912 købt 3 kg Elvetham og havde dermed tilsaaet ca. $\frac{1}{3}$ ha. Om Efteraaret lod han Roerne blive staaende paa Marken, og først 11. April 1913 har de to af Retten udmeldte Skønsmænd besigtiget Marken og ansat Skadeserstatningen til 155 Kr. Dommen blev afsagt den 29. Oktober 1913, og Købmanden blev dømt til at betale Forpagteren 155 Kr. med 5 pCt. Renter fra den 12. Februar 1913, til Betaling sker.

Det, der er særlig bemærkelsesværdig ved denne Retskendelse, er den Omstændighed, at det ikke er Loven om Straf

for urigtig Varebetegnelse, denne Dom er bygget paa. Frøet var nemlig ikke udgivet for at være 1. Klasses Stamme, men var kun solgt som Elvetham, og Roerne var Elvetham, altsaa Varebetegnelsen var rigtig. Den faldne Dom hviler derimod alene paa Skønsmændenes Ansættelse af Skadeserstatningen. Skønsmændene har anset Elvethamroerne paa den besigtigede Mark for at være saa smaa, saa grenede og saa tilbøjelige til Stokløbning, at det leverede Frø maatte hidrøre fra en Stamme, der efter de Paagældendes Skøn er betydelig under det Lavmaal, som efter Nutidens Opfattelse maa kræves af en tilladelig Elvethamstamme. Ud fra denne Betragtning er det, at Skønsmændene ansætter Erstatningen for en Roemark paa $\frac{1}{8}$ ha til 155 Kr., og idet Retten dømmer Frøsælgeren til at betale 155 Kr., faar altsaa den nys angivne Betragtning sin juridiske Godkendelse som fuldgyldig Basis for en Retskendelse.

Hidtil har man levet i den Tro, at en Frøhandler ikke løb nogen Risiko ved at købe f. Eks. Sludstrup Barresfrø hos en eller anden Fribytter. Naar blot han solgte Frøet som Barres og ikke som Sludstrup, antog man, at han ikke kunde blive idømt Skadeserstatning, selv om Roerne om Efteraaret skulde vise, at Stammen var en stærkt degenereret Barres. Gennem den nys nævnte Retskendelse er det derimod nu fastslaaet, at det ikke hjælper Frøhandleren det mindste, om han sælger sit tvivlsomme Sludstrup-Frø som slet og ret Barresfrø, han vil blive dømt til Skadeserstatning ikke efter Lov om urigtig Varebetegnelse men paa Grundlag af Erklæring fra de af Retten udmeldte Skønsmænd, saafremt de finder, at Roerne paa Klagerens Mark godtgør, at Stammen er degenereret i den Grad, at den er under det Lavmaal, som man efter Samtidens Begreber om en tilladelig Barres er berettiget til at forlange.

I sidste Høstberetning, 20. Bind, Side 335, blev omtalt et Parti sydeuropæisk Gulerodsfrø, der havde givet indtil 96 pCt. Stokløbere. Sagen blev ordnet i Mindelighed, fordi Loven om Straf for urigtig Varebetegnelse ikke kunde bringes i Anvendelse, idet Sortsnavnet var rigtigt; men havde den her omtalte Løgstør-Dom foreligget et Aar tidligere, vilde det være bleven en Skadeserstatning paa adskillige Tusinde Kroner, som Frøhandleren vilde være kommentil at betale.

Denne ny Retskendelse vil bidrage til yderligere at formindske Eksistensmulighederne for den usolide Røefrøhandel,

og Dommen vil derfor faa vidtrækkende Betydning for Fremtidens Roefrøhandel. Vi kan jo nemlig dermed betragte det som engang for alle fastslaaet, at der ikke her i Landet herefter kan sælges et eneste kg daarligt Roefrø, uden at Roedyrkeren kan faa fuld Dækning for det ved det daarlige Frø paaførte Tab, naar han indsender Klage. Sikkert er der ikke noget andet Land, hvor man paa Roefrøhandelens Omraade har saa fortrinlige Retstilstande som hos os, og ingen kan være blind for, at intet har i den Grad bidraget til at fremme den solide Roefrøhandels Trivsel som netop den Forstaaelse af og Respekt for praktiske Realiteter, som vore Domstole Gang paa Gang har lagt for Dagen.

Før jeg forlader denne Løgstør-Dom, er der dog endnu et Forhold, som ikke kan lades uomtalt. Det paagældende Elvethamfrø var af et Parti, avlet i Kontraktavl i Nordfrankrig i 1910, og efter Stamfrø af Højby-Stammen, købt i Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger i Efteraaret 1908. Man har saaledes her et nyt Eksempel paa, at en god Stamme kan degenerere blot paa et enkelt Aar ved Avl i Udlandet. Jeg havde Lejlighed til i 1911 at besigtige en Mark ved Vejle, tilsaaet med det samme Frø, og jeg takserede Skaden til mindst 100 Kr. pr. ha. Under Retssagen i Løgstør blev det oplyst, at en Mark paa lidt under 2 ha ved Aalborg var tilsaaet med det samme Frø i 1912, og de udnævnte Skøns mænd havde ansat Erstatningen til 150 Kr. pr. ha. At Frøet var saa daarligt, at Roedyrkeren kunde kræve Erstatning, anser jeg derfor for ganske utvivlsomt, men Løgstør-Skønsmændenes Taksation af Skaden til ca. 465 Kr. pr. ha er rimeligvis for høj. Som bemærket ovenfor, blev Skønsforretningen foretaget i April Maaned, men at takserer Erstatning for daarligt Roefrø paa Runkelroer, som har staaet paa Marken Vinteren over, er sikkert en umulig Opgave. Det kunde saaledes meget let hænde, at en Skønsforretning, foretaget i April Maaned, for Roer, overvintrede paa Voksestedet, kunde have til Følge, at en fejlfri Frøvare kunde blive erklæret for erstatningspligtig. Frøhandleren lærer derfor af det foreliggende Tilfælde, at der nødvendigvis maa fastsættes en bestemt Tidsfrist for Klagerens Indsendelse, og at Frøhandleren maa forbeholde sig Ret til at afvise Klager, som ikke er indsendte f. Eks. inden 1. November.

I Odense blev der den 28. Oktober 1913 afsagt en Dom, som viser, at Roedyrkeren mister sin Ret, hvis han venter med at indgive Klage til efter 1. November, og Roerne er lagne op.

Et Handelsfirma paa Fyn havde den 20. Februar 1909 til en Roedyrker i Bogenseggen leveret 30 kg Frø af »ægte Sludstrup Stamme«. Det var samme Sludstrup Barresfrø, som gav Anledning til den Retssag ved Sø- og Handelsretten i København, der er omtalt i Høstberetningen i 18. Bind, Side 463. At Roedyrkeren var i høj Grad utilfreds med Frøet, er derfor rimeligt, men i Stedet for at klage, indskrænkede han sig til, da han den 18. Decbr. 1909 betalte sin Markfrøregning, at sige til Kasserersken, at de 30 kg Runkelroefrø vilde han ikke betale, da det var noget daarlig Frø. Handelsfirmaet gør ikke noget ved Sagen før 18. Februar 1911, da det stævner Roedyrkeren til Betaling af 33 Kr. for de 30 kg Runkelroefrø. Først da bestemmer Roedyrkeren sig til at lægge Kontrasag an mod Handelsfirmaet, gaaende ud paa Fritagelse for at betale de 33 Kr. foruden i Skadeserstatning for Tab, foranlediget ved det daarlige Roefrø, at faa tilkendt 199 Kr. 99 Øre. Havde Roedyrkeren, i Stedet for at lade Tiden gaa unyttet hen, straks om Efteraaret 1909 ladet optage Skønsforretning over det ham paaførte Tab, er der ingen Tvivl om, at han var bleven tilkendt Erstatning, nu derimod fik han ingen Erstatning og blev dømt til at betale det paastævnte Beløb 33 Kr. med 5 pCt. Renter fra 18. Februar 1911. Sagens Omkostninger ophævedes. Dommen belærer altsaa om, at Roedyrkeren bør klage, saa snart han opdager Egenskaber hos Roerne, som kunde tyde paa, at Frøet ikke har været kontraktmæssigt. Dernæst maa det ikke glemmes, at skulde det vise sig, at Frøsælgeren ikke vil gaa ind paa at ordne Sagen i Mindelighed, maa Roedyrkeren straks lade Sagføreren stævne Frøsælgeren, da de af Retten udmeldte Synsmænd skal have foretaget Syns- og Skønsforretningen paa Roemarken, inden Roerne er kørt hjem. Har man ikke reklameret, medens Roerne staar paa Marken, har man forspildt sin Ret til Erstatning, og det er i saa Fald ganske omsonst at nægte at betale Regningen paa Frøet.

Jeg skal dernæst gaa over til kortelig at omtale en Rets-sag, anlagt af en Roedyrker paa Falster, som havde bestilt 4¹/₂ kg Kaalroefrø hos den stedlige Landhandler, men, da

dennes Lager af det paagældende Frø var sluppet op, lod han en Grosserer i Nykøbing sende Frøet direkte til Roedyrkeren, som tilsaaede ca. 1 ha dermed. Da Roerne var komne til Udvikling, viste det sig at være Grey stone Turnips og ikke Kaalroer. Jeg blev tilkaldt og ansatte Erstatningen til mindst 250 Kr. pr. ha. De af Retten udmeldte Skønsmænd anslog Roedyrkerens Tab til 400 Kr. Roedyrkeren gjorde i Retten Paastand paa, at Landhandleren skulde betale ham 300 Kr. med 5 pCt. Renter af Beløbet fra Forligsklagens Dato, den 15. Oktober 1913, til Betaling sker, og Sagens Omkostninger skadesløst. Landhandleren gjorde gældende, at han kun havde været Mellemand mellem Gaardejeren og Grossereren, at Fejltagelsen alene skyldtes denne sidste, og at han, Landhandleren, ingen Uagtsomhed havde udvist og derfor heller ikke kunde være erstatningspligtig. Dommen, der faldt den 26. Marts 1914, gaar ud paa, at Landhandleren ikke er Mellemand, men Sælger, og da Frøet var Grey stone og ikke Kaalroer, tilpligtes han at betale Roedyrkeren 300 Kr. i Erstatning med 5 pCt. Rente fra 15. Oktbr., til Betaling sker, og 80 Kr. i Sagsomkostninger. Landhandlere og Købmænd lærer altsaa heraf, at indløber der Klager over leveret Frø, bliver det dem, der kommer til at betale Erstatningen, og kun, hvis de sælger Roefrø, leveret af en Frøgrosserer under Garantiplombe, bliver det ikke dem, men den paagældende Grosserer, der kommer til at betale Erstatningen. Man kan vistnok gaa ud fra, at det samme gælder Roefrøgrossisternes Agenter ligesom Brugsforeningernes og Vareindkøbsforeningernes Uddelere. Kommer det til Retssag, bliver det sikkert Agenten eller Uddeleren, der bliver idømt Erstatning, og hvorvidt deres Leverandører vil refundere dem deres Udlæg, beror udelukkende paa vedkommendes Forgodtbefindende. Derfor er det ogsaa i Agenternes og Uddelernes Interesse, at deres Leverandører sælger under Garantiplombe.

Endelig skal omtales en Højesteretsdom fra forrige Aar. I Høstberetningen for 1911—12 (19. Bind, Side 544—45) er der gjort Rede for en Underrettsdom, hvorved en 60-aarig Skolelærer blev idømt 60 Dages simpelt Fængsel, fordi han havde købt Frø af »Sludstruplignende Barres« og solgt det igen

under Navn af »Sludstrup«¹⁾. Overretten stadfæstede Underrettens Dom den 24. Maj 1912 og Højesteret den 15. Oktober 1912.

Man lægger for det første Mærke til, at det her ikke, som i de ovenfor omtalte Retskendelser, er den Skade, der er paaført Roedyrkeren ved Levering af daarligt Roefrø, Sagen drejer sig om. Hvorvidt sludstruplignende er bedre eller ringere end Sludstrup, er Sagen ganske uvedkommende. Hele Tyngdepunktet ligger i dette ene, at sludstruplignende ikke er Sludstrup, og at det derfor er Bedrageri, som straffes med 60 Dages simpelt Fængsel, hvis der sælges Frø af sludstruplignende Barres, og Frøet udgives for at være Sludstrup. Af Regningen fra den Frøgrosserer, hos hvem Læreren havde købt Frøet, fremgik tydeligt, at Frøet var solgt Læreren for sludstruplignende Barres, og efter Straffelovens § 251 gør han sig derfor skyldig i Bedrageri, naar han sælger det for Sludstrup Barres.

I Henhold til sidste Stammeforsøgsberetning, se 21. Bind, Side 54—59, 68—70 og 78, er alle de Stammer, der er komne i 1. Klasse, tildelte Romertallet IV. Dette IV-Tal bliver altsaa det Varemærke, der i Fremtidens Roefrøhandel kommer til at markere Frø af Stammerne fra Statens Forsøg i 1911—13. Foruden Stammeejerne bliver det kun de Frøavlere, som i Foraaret 1914 har købt Stamfrø af de paagældende Stammer med Romertal IV, som har Ret til i Foraaret 1916 at udbyde Frø med Varemærket IV. Naar det nemlig ved nys nævnte Højesteretsdom er fastslaaet, at det er Bedrageri at sælge Frø af sludstruplignende Barres for Sludstrup Barres, maa det samme være Tilfældet, hvis en Mand i Foraaret 1916 falbyder Brugsfrø under Varemærket IV uden igennem Regning eller paa anden Maade at kunne dokumentere, at han er i retmæssig Besiddelse af den paagældende Stamme med Romertal IV.

For yderligere at præcisere dette Forhold og om muligt forhindre beklagelige Misforstaaelser, skal anføres følgende Eksempel: I Foraaret 1914 havde Ejeren af Ferritslev-Stammen Stamfrø baade af Aargangen 1913 og 1914 til Salg. Det var kun Stammen af Aargang 1913, der havde deltaget i Statens Dyrkningsforsøg med Rodfrugtstammen i 1911—13, og

¹⁾ Foruden Sludstrup-Frøet havde han ogsaa solgt Frø af »Lille Taarøje-lignende Barres« for »Lille Taarøje«.

det er altsaa kun denne Stamme, ikke Stammen af Aargang 1914, der kan sælges under Varemærket Ferritslev IV. Hvis man tænkte sig, at en Frøavler, der i 1914 har købt Stamfrø af den anden Aargang (altsaa ikke 1913), vilde forsøge paa at udbyde Avl efter denne Stamme under Navn af Ferritslev IV i 1916, vilde Sagen blive indanket for Domstolene. Da Frøavleren ikke i Retten kan fremlægge Papirer, der beviser, at det var Stamfrø af Ferritslev IV, han købte hos Stammeejeren i Foraaret 1914, er det paa Forhaand givet, at han vil tabe Sagen. Det medfører Straf at købe sludstruplignende Barres og sælge det for Sludstrup Barres, og det samme bliver Tilfældet, naar Frøavleren køber Stamfrø af Ferritslev, Aargang 1914, og sælger Avlen derefter for Ferritslev IV. Den nys nævnte Lærer var af den Mening, at sludstruplignende Barres var lige saa god som Sludstrup, og Frøavleren mener maaske, at Ferritslev af Aargang 1914 er lige saa god som Ferritslev IV, men da den Side af Spørgsmaalet er Sagen ganske uvedkommende, bliver der intet Hensyn taget dertil ved Fastsættelsen af Straffen. Hvad Frøavleren tror eller mener om sin Stamme, er i og for sig ganske ligegyldigt. Retten forlanger Beviser, og kun det bøjer den sig for. Derfor kan ingen af de mange Frøavlere, som før Efteraaret 1912 har anskaffet Ferritslev-Stammen, falbyde det fremavlede Frø som Ferritslev IV, selv om de er aldrig saa overbeviste om, at den Ferritslev-Stamme, de har, er lige saa god som Ferritslev IV.

Romertallet IV vil ventelig i Fremtidens Handel og Vandel medføre en lignende Beskyttelse for Frø af de 1. Klasses Stammer fra Statens Forsøg 1911—13 som Brugen af de indregistrerede Varemærker er for mangfoldige Handelsartikler. Varemærket IV kan jo nemlig kun de Frøsælgere ustraffet benytte, som kan dokumentere deres Adkomst hertil ved skriftligt, retsgyldigt Bevis. I Henhold til Varemærkelovens § 12 er Straffen Bøder fra 200 til 2000 Kr. for lovstridig Benyttelse af et indregistreret Varemærke. I Medfør af den ovenfor omtalte Højesteretsdom vil det rimeligvis blive Fængselsstraf for den, der indlader sig paa uberettiget Brug af Varemærket IV.

I de 10 Aar, som sidste Stammeforsøgs-Periode varede, blev det ikke taget saa nøje med Retten til Salg af Frø af 1. Klasses Roestammer. Det fik Lov til at gaa, som det kunde bedst, uden at der blev grebet ind for at retlede Frøsælgerne

paa dette Omraade. I hin Periode var det nemlig Hovedsagen, dels at gøre saavel Sælger som Køber fortrolig med Begrebet 1. Klasses Stamme, og dels at lade Forholdene selv lidt efter lidt anvise de Veje, ad hvilke en Samvirksomhed imellem Stammeforsøgene og Roefrøhandelen bedst kunde udvikle sig. Man har naaet, hvad man tilsigtede, og Resultatet er blevet, at man nu fra Roefrøhandelens Side med fuld Tillid og i stort Omfang udnytter den hjælpende Haand, som Statens Forsøgsvirksomhed gennem sine Stammeforsøg rækker det private Initiativ. Naar vi nu staar ved Begyndelsen til en ny Periode, er en Reformering af Nutidens taagede Retsbegreber med Hensyn til Handel med Frø af de 1. Klasses Stammer den Opgave, der først og fremmest ligger for til snarlig Løsning. Det bør ikke, som det hidtil har været Tilfældet, være overladt til den enkelte Frøsælgers Forgodtbefindende at afgøre, hvad han har Ret til at falbyde som 1. Klasses Stammer. Skulde de Forretningsfolk, som er pekuniært interesserede i at reklamere med Varemærket IV, godtgøre deres Berettigelse til at sælge Frø med Varemærke IV, vilde det sikkert blive højst kunstfærdige Fortolkninger, der vilde blive givet. Det er jo imidlertid et rent og skært juridisk Spørgsmaal, hvem der har Ret til Brugen af Varemærket IV og hvem ikke. Saa snart der derfor indtræder et Tilfælde af en formodet ulovmedholdelig Brug af Varemærket IV, bliver det for Domstolene, at Spørgsmaalet skal indankes. Gennem Statens Stammeforsøg fastslaaes, hvilke Rodfrugtstammer, der har Ret til Varemærket IV, og det bliver Domstolene, der afgør, hvilke Frøsælgere, der har Ret til at falbyde Frø under Varemærket IV. Stammeforsøgene og Domstolene i Forening vil paa den Maade antagelig have det i deres Magt at holde Roestammernes nuværende og fremtidige Varemærker i Hævd og dermed at indføre de rene Liniers Princip paa Roefrøhandelens Omraade herhjemme med Hensyn til Salget af Frø af 1. Klasses Stammer.

Foruden den ovenfor behandlede Side af Højesteretsdommen er der ogsaa et andet Forhold, der kan være Grund til at gøre til Genstand for nærmere Omtale. Dommen drager altsaa skarpt Skel mellem sludstruplignende Barres og Sludstrup Barres. I sidste Beretning om Dyrkningsforsøg med Rodfrugtstammer, 21. Bind, Side 53, gøres opmærksom paa, at medens Sludstrup-Stammen for en halv Snes Aar siden var

en afgjort 1. Klasses Stamme, er der nu ikke mindre end to Sludstrup-Stammer, der er i 3. Klasse. I det hele taget findes der nu til Dags ikke saa ganske faa mere eller mindre degenererede Sludstrup-Stammer. Naar en Sludstrup-Stamme degenererer, bliver den til en sludstruplignende Barres, og tilsidst ender den med at blive en ganske ordinær Barres. Sludstrup-Stammen er en Kulturform, tiltrukken af Stammens oprindelige Ejer, Lærer *Michelsen* i Sludstrup ved Slagelse. Det er gennem et mangeaarigt Forædlingsarbejde, at det er lykkedes ham at tilføre den oprindelige Barreslamme, som han begyndte med, de særlige Egenskaber, som nu karakteriserer Sludstrup-Stammen. Men netop fordi de Kendetegn, som udmærker Sludstrup-Stammen, er indarbejdede i denne gennem en omhyggelig og rationel Frøavl, kan det ikke undre, at Stammen taber disse Egenskaber, naar den bliver Genstand for skødesløs Frøavl eller Vanrøgt af anden Art.

Til Klargøring af Forskellen paa en ægte Sludstrup og en degenereret Sludstrup kan henvises til omstaaende Billede, som er en Gengivelse efter et Fotografi fra 1909. Den nederste Række er Roer efter Frø af ægte Sludstrup II, og Roerne i den øverste Række har samme Oprindelse, idet Frøavleren i 1903 købte Stamfrø hos Ejeren af Sludstrup II. I Efteraaret 1903 har altsaa Roerne baade paa Frøavlerens og Stamme-ejerens Mark været som Roerne i den nederste Række, og den Degeneration, som kendetegner Roerne i den øverste Række, har alene sin Grund i Vanrøgt af Stammen fra Frøavlerens Side i de 6 Aar fra 1903 til 1908. Der er 20 Roer i hver Række, de er voksede Side om Side paa samme Mark, og Roerne til Fotografering er tagne lige for Haanden uden noget Udvalg, med andre Ord: alle Forhold er lige, undtagen Frøet, der blev brugt til Udsæden, og derfor kan de Egenskaber, som karakteriserer Roerne henholdsvis i øverste og nederste Række, ikke skyldes andet end de forskellige Anlæg, der laa gemte i det udsaaede Frø. Roerne i Fig. 1 er et slaaende Bevis paa, hvor hurtig en god Stamme kan blive til en daarlig Stamme. At dette Forhold rummer en stor Fare for de Frøhandlere, der sælger Roefrø med Udbyttegaranti, er indlysende, og i Erkendelsen heraf er det, at alt det Roefrø, de paagældende falbyder under Udbyttegaranti, altid avles efter eget Stamfrø og under Kontrol med Avlen.

I Beretningen om Stammeforsøgene i 1905 beskrives Sludstrup II (jvf. Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, 13. Bind, Side 214) saaledes: Stammen giver nogle af halvlang Kegleform (Fig. 1 b) og af lang, tynd Kegleform (Fig. 1 c), kun enkelte af Kugleform (Fig. 1 a), derimod er Roer, fyldige mod Rodspidsen, i afgjort Flertal, og det er disse, der præger Stammen. Paa Billedet er alle Roer uden Bogstav i nederste Række at henregne til fyldige mod Rodspidsen. I Ensartethed er Stammen ualmindelig god. Roerne er ikke meget grenede, og

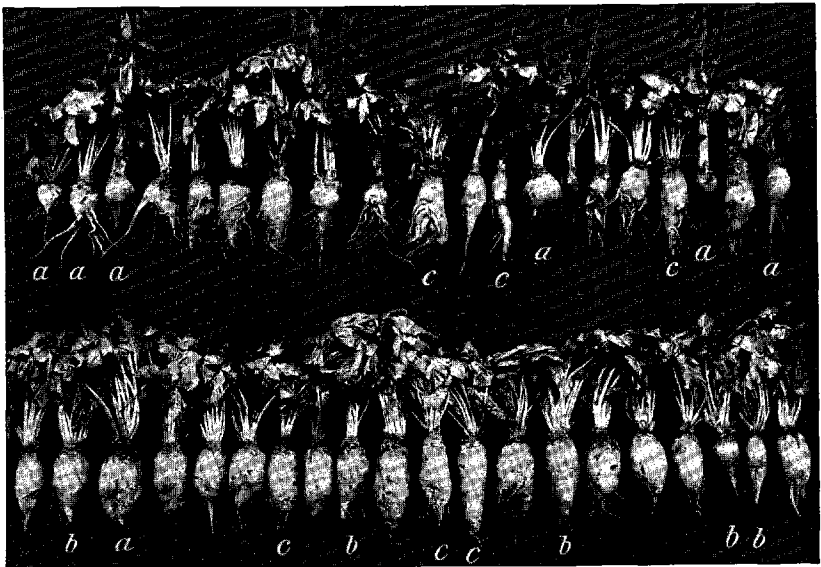

Fig. 1. Øverste Række: En stærkt degenereret Sludstrup Barres. Nederste Række: Sludstrup II.

af Stokløbere forekommer saa godt som ingen. — Skulde Stammen i Billedets øverste Række beskrives, maatte Beskrivelsen komme til at lyde saaledes: Af lang, tynd Kegleform (Fig. 1 c) findes nogle, af Kugleform en Del (Fig. 1 a), af fyldige mod Rodspidsen saa godt som ingen. Roer af halvlang Kegleform, derimod, er langt de fleste, og det er dem, der præger Stammen. I det hele taget er Roer af halvlang Kegleform, faa fyldige mod Rodspidsen, overhaandtagende Grenethed og mange Stokløbere de sikre Kendetegn paa en Barresstammes Degeneration. Skadeserstatningen blev ansat til 100 Kr. pr. ha

for de ikke saa faa Marker, der i 1909 var tilsaede med Frø af denne Sludstrup.

Det vil blive nødvendigt fremtidig at holde Øje med Sludstrup-Stammens begyndende Tendenser i Retning af Degeneration, og det vil derfor være paa sin Plads her at gøre Læserne opmærksomme paa, hvorledes de mere eller mindre degenererede Aflæggere af den gamle Sludstrup-Stamme arter sig. I Fig. 1 har vi Repræsentanter baade for den typiske Sludstrup og for den saa stærkt degenererede Sludstrup, at den staar den oprindelige Urtype nær, hvoraf Sludstrup er dannet. De to Yderpunkter er altsaa fremstillede i Billedets øverste og nederste Række, og efterhaanden som Degenerationen tager Overhaand i en Aflægger af Sludstrup II, vil Roerne komme til at nærme sig mere og mere til Roerne i den øverste Række. Som et illustrerende Eksempel paa en Sludstrup-Stamme, der er paa Overgangsstadiet, altsaa ikke er Sludstrup, men dog endnu sludstruplignende, skal henvises til Fig. 2, Side 273.

En grundig Udrensning af Frømarkedet for de degenererede Stammer maa selvfølgelig tilstræbes. Hvad for det første Stammer som den i Fig. 2 og Fig. 1, øverste Række, angaar, da forsvinder disse af sig selv, fordi Sælgeren vil blive idømt Erstatning, naar han sælger Frø af slige Stammer. Vanskeligere stiller Sagen sig over for de Stammer, der kun udviser Tegn til en begyndende Degeneration, altsaa Stammer, der staar paa Overgangen mellem Roerne i Fig. 2 og Fig. 1, nederste Række.

Endelig er der endnu et Forhold, som denne betydningsfulde Højesteretsdom giver Anledning til at paatale. Der er ikke saa faa Frøfirmaer, som har den Bestemmelse staaende paa deres Prisfortegnelser, at naar Frøet af bedste Kvalitet slipper op, forbeholder de sig Ret til at sende Frø af anden Kvalitet. Det kan for en flygtig Betragtning se ret uskyldigt ud, men det vil jo i Virkeligheden med andre Ord sige, at har en Roedyrker f. Eks. bestilt Sludstrup-Barres, forbeholder Frøhandleren sig Ret til at levere sludstruplignende Barres i Stedet for, og antagelig kan Frøhandleren gøre det, uden at han kan idømmes Straf herfor, da han paa sin Prisfortegnelse har gjort vitterligt for alle og enhver, at saaledes er hans Forretningsregler. Naar jeg har ment, at denne Sag ikke burde lades uomtalt, er Grunden den, at der i 1912 indtraf et Tilfælde af

denne Art. Et Sammentræf af særlige Omstændigheder bevirkede, at der ikke blev gjort noget ud af Sagen. Hvis det var saaledes, at Frøhandleren forinden Afsendelsen af Frøet indhentede Roedyrkerens Samtykke til at levere sludstruplignende i Stedet for Sludstrup, var der selvfølgelig ikke noget at sige til Metoden, men at Roedyrkeren, naar han har saæet Frøet i den Tro, at det var Sludstrup, først bagefter gennem den modtagne Regning bliver gjort bekendt med, at Frøet ikke var Sludstrup Barres, men en anden Barres af tvivlsom Afstamning, er forkasteligt. Man maa henstille til de paagældende Frøforretninger at tage de her fremsatte Bemærkninger under velvillig Overvejelse og at indføre en ændret Forretningsorden paa dette Omraade.

Naar jeg hermed skal slutte Omtalen af Retssagerne i Anledning af daarligt Roefrø og de Betragtninger, som disse har givet Anledning til, kan jeg ikke undlade at gøre opmærksom paa den store Støtte, som de senere Aars mange Retskendelser har været for den solide Roefrøhandel. De har været en Løftestang for Handelsmoralen for Roefrøets Vedkommende. Det samme vil rimeligvis blive Tilfældet med Kløver- og Græsfrøhandelen, naar ogsaa Retskendelser paa disse Omraader engang ad Aare bliver almindelige.

Klager over daarligt Roefrø.

Der er i Aar indløbet noget flere Klager end i de foregaaende Aar, og for Oversigtens Skyld er de i nedenstaaende Redegørelse grupperet efter Klager, 1) som skyldes Fejl ved Produktionen, 2) Fejl ved Ekspeditionen og 3) som har vist sig ubeføjede.

De Sager, som er foranledigede af Fejl ved Produktionen, frembyder som sædvanlig størst Interesse. Der er atter i Aar solgt et større Parti Barres, som gav Anledning til en betydelig Skadeserstatning. Frøet var solgt som Sludstrup, og det var avlet i Tyskland efter dansk Stamfrø af Sludstrup. Der var solgt 300 kg i Omegnen af Bramminge, 55 kg ved Viborg og ca. 50 kg ved Næstved. Da Frøfirmaet ønskede Sagen ordnet i Mindelighed, blev Erstatningen fastsat til 50 Kr. pr. ha, og Firmaet betalte Roedyrkerne i alt 1248 Kr. 31 Øre i Skadeserstatning. Efter Optælling paa forskellige Marker

viste det sig, at denne Sludstrup Barres gav ca. 20 pCt. Stokløbere og omtrent lige saa mange grenede, 6 pCt. straagule og 6 pCt. rødbedelignende. I Fig. 2 er gengivet 36 Roer, tagne lige for Haanden. Den Roe, der er anbragt midt i Billedet, viser en typisk Sludstrup, og helt fornægter Stammen altsaa ikke sin Oprindelse, men gennemgaaende er Roerne prægede af en Udartning, som berettiger til at frakende Stammen Navnet Sludstrup, men en sludstruplignende Barres kan den til Nød regnes for at være. At Frø af samme Parti ogsaa

Fig. 2. En degenereret Sludstrup Barres.

har været solgt andre Steder i Landet, er sandsynligt, men, da der ikke er indkommen Klager til mig fra andre Egne end de tre nævnte, kunde der ikke gøres mere ud af Sagen. Det paagældende Firma slap derfor forholdsvis billigt, men sikkert har denne Bøde paa 1250 Kr. alligevel været en gavnlig Lære.

Fig. 3 viser Roer efter Frø, købt for Gul Eckendorfer paa en Auktion i et Fallitbo efter en Købmand i Fredericia. Da Frøpartiets Størrelse var 250 kg, er der altsaa tilsaaet omtrent 150 ha med dette Frø. Prisen var kun 20 Øre pr. kg, men, da Mindreudbyttet af Marken mindst maatte ansættes til 100 Kr. pr. ha, er det alligevel en yderst slet Forretning, de

Landmænd har gjort, som paa Auktionen i Fredericia købte dette Frø. Ved første Øjekast kunde det se ud til at være en gul Eckendorfer, der var krydset med Sukkerroe, men derimod taler den Omstændighed, at der ingen Roer fandtes med Sukkerroetop. Havde det været en Krydsning, vilde utvivlsomt Sukkerroetoppen have været lige saa almindelig, som den var i den med Sukkerroer krydsede Rød Eckendorfer, der er omtalt i 19. Bind, Side 547—49. Endvidere optraadte der kun ganske enkelte hvide Roer. Havde det været en Krydsning med Sukkerroe, skulde der have været mange hvide. Der fandtes omtrent lige saa mange røde Roer som hvide, men Hovedmassen var af samme ejendommelige, straagule Farvetone, som Gul Eckendorfer plejer at have. Hvad Grenethed og Form angaar, da fremgaar det af den fotografiske Gen-givelse, at der ikke var noget til Hinder for at antage Stammen for en Krydsning med Sukkerroe, men i og for sig er der paa den anden Side heller ikke noget i Vejen for at antage, at Ud-skejelserne kunde skyldes Degeneration af Stammen. Spørgs-maalet vil blive nærmere undersøgt ved Udsæd af noget Frø, som en af de Skadelidte havde levnet, og der kan derfor maaske ved en senere Lejlighed blive Anledning til at komme tilbage til Sagen. Erstatning for det lidte Tab kunde de paagældende Landmænd selvfølgelig ikke faa, da Frøet var købt paa Auk-tion, men at de ikke oftere begaar en saadan Dumdristighed som at købe Roefrø paa en Auktion, kan anses for givet.

Fra Arden indløb der Klage over Kaalroefrø, som blev angivet at være købt i den stedlige Brugsforening. Ved Besig-telse af Marken viste det sig, at der var 10 pCt. Stokløbere, som saa ud til at være Rapskrydsninger eller ægte Raps. Hovedbestanden var ægte Olsgaard Bangholm, uden mindste Antydning af Overgangsformer til Raps. Endvidere oplyste Brugsforenings-Uddeleren, at de 12 kg Kaalroefrø, Klageren havde faaet, var udvejet af et Parti paa 800 kg, og ingen af de andre Roedyrkere, som havde faaet af det samme Parti, havde klaget. Da nu hertil kom, at Klageren ikke kunde finde en eneste af Brugsforeningens andre Medlemmer, som havde haft Raps i deres Kaalroer, og da han havde haft Kaal-roer i to Marker, og der i den først saaede ingen Stokløbere var, men kun i den sidst saaede, kunde Uddeleren ikke til-pligtes at betale Erstatning. Fejlen kunde jo nemlig ikke være

Brugsforeningens, men maatte sandsynligvis ligge i, at Klageren havde haft lidt gammelt Rapsfrø staaende paa Loftet, som paa en eller anden uforklarlig Maade var bleven blandet i hans Kaalroefrø, efter at Frøet var saaet i den først tilsaaede Mark.

Af en Købmand i Flensborg blev der sendt mig en Del Rapskrydsninger, som var trukne op i en Mark, tilsaaet med Frø fra England. Han havde solgt 225 kg af dette Frø, og skønt kun enkelte havde forlangt Erstatning, var Tabet alligevel stort, skriver han, idet han gaar ud fra, at han har tabt alle de Skadelidte som Kunder i Fremtiden. Der fandtes ca.

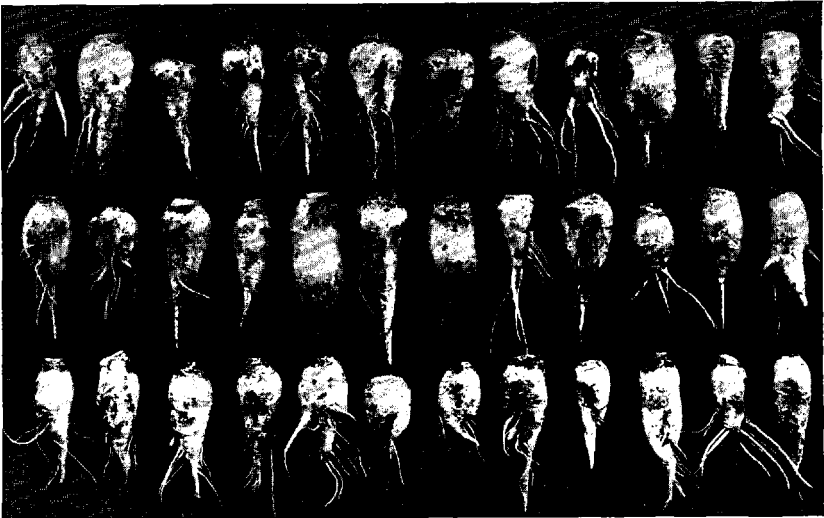

Fig. 3. En degenereret Eckendorfer.

10 pCt. Rapskrydsninger, og jeg ansatte Erstatningen til 60 Kr. pr. ha, men ligesom det Side 260 omtalte udenlandske Firma nægtede ogsaa dette Firma at betale nogen som helst Erstatning. Danmark er, saa vidt mig bekendt, det eneste Land, hvor Frøhandlerne betaler Erstatning for daarligt Roefrø; i alle andre Lande giver Firmaerne en Sludder for en Sladder, men godtgør ikke det Tab, deres Frø har paaført Roedyrkerne. Som Svar paa Købmandens Klage, der var ledsaget af lignende Stokløbere, som ogsaa var sendt mig, skriver det engelske Firma: »Det kommer kun derfra, at de er vokset op ved at have vokset i en tung, stærk Jordbund. Det

samme er forekommet her i Landet, men det er ikke Stam-
mens Skyld men Jordbundens og Vejrforholdenes Skyld.«

I denne Forbindelse skal endnu nævnes, at jeg i Efteraaret i en Frøgrosserers Kontrolmark har undersøgt en Prøve af Fynsk Bortfelder, et Fribytterparti, avlet i Holbækegnen, hvori der fandtes et saa stort Antal Bastarder mellem Fynsk Bortfelder og Raps, at det vilde have givet Anledning til store Erstatningskrav, hvis Grossereren havde solgt Frøet, uden at gemme det over et Aar for at kunne afprøve det ved Udsæd i Kontrolmarken. Der blev overladt mig nogle kg Frø af Partiet, og dette er i Foraaret udsaaet paa alle Landets Forevisningsmarker. Det vil nemlig være en gavnlig Advarsel for de Købmænd og Frøhandlere, som køber Frø af Fribyttere, at se disse Rapsbastarder, idet de dermed vil blive klare over den Risiko, der løbes, naar der handles med Roefrø, avlet af Fribyttere.

I Udby ved Holbæk havde en Købmand solgt et mindre Parti overgemt og daarligt Barresfrø, og han maatte betale 30 Kr. i Erstatning pr. ha. Ved Laurbjerg var noget lignende Tilfældet, men da Købmanden havde overdraget Forretningen til en anden i Løbet af Sommeren, viste det sig ugørligt at skaffe den Skadelidte Erstatning.

Fejl ved Ekspeditionen. I Sydsjælland havde en Hus-
holdningsforening fra en Frøgrosserer i København modtaget en Sæk med 50 kg Kaalroefrø, som viste sig at være Yellow Tankard. Fejlen blev opdaget allerede først i Juni, og efter Forhandling med de Skadelidte (i alt 25) blev 30 Kr. pr. ha fastsat som passende Erstatning. Salgsprisen for det leverede Frø var 36 Kr., og Erstatningen, som Frøgrossereren maatte betale, var 281 Kr. 59 Øre. Frøgrossereren gik først ind paa at betale, da Mærkesedlen paa Sækken blev skaffet til Veje, og det af denne fremgik, at Sækken bevislig var kommen fra ham. Det kan ikke ofte nok betones, at Mærkesedlerne fra Roefrøsekkene altid bør gemmes til Efteraaret.

I Nærheden af Lundby Station paa Sjælland havde en Brugsforening solgt Bangholm Kaalroer, men det viste sig at være Red globe Turnips, som er hvidkødet ligesom Grey stone. Erstatningen maatte ansættes til mindst 300 Kr. pr. ha i Henhold til Dommen, som er omtalt Side 264 nederst. Der var mindst tre Landmænd, der havde faaet af dette Frø, og det vilde være bleven over 1000 Kr., den paagældende Brugsforening

vilde være kommen til at betale de Skadelidte. Da det kom til Stykket, viste det sig imidlertid, at de to af de Skadelidte ikke vilde gøre Erstatningskrav gældende, og den tredje havde først købt Gaarden efter Saatid, og han havde derfor tabt sin Ret til Erstatning. Desværre havde de sjællandske Landboforeninger endnu ikke den Gang erhvervet sig Paataleret, ellers kunde der maaske alligevel være gjort Strafansvar gældende over for Brugsforeningen.

Paa Fyn har der i Aar været en Mark, hvor de tre Fjerdedele af Planterne var Vinterrybs og Resten var daarlige Fynsk Bortfelder, indblandet med enkelte Yellow Tankard og ganske smaa Kaalroer. Da Marken var daarlig passet, og Jorden stærkt trængende til Gødning, blev Erstatningen kun ansat til 400 Kr. pr. ha, og Sagen ordnedes i Mindelighed. Efter al Sandsynlighed bestod Fejlekspeditionen i, at der var leveret Fuglefrø i Stedet for Fynsk Bortfelder.

Paa Mors er der atter i Aar en Købmand, der har været saa uheldig at give en Landmand Raps i Stedet for Bangholm Kaalroer. Han gik straks ind paa at betale 480 Kr. pr. ha i Erstatning. Paa Sjælland har der ved en Misforstaaelse været leveret Bronze top Turnips i Stedet for Bronze top Kaalroe. Der var tilsaaet ca. 1 ha hermed, og i Erstatning blev betalt 130 Kr.

Endelig har der tre forskellige Steder været leveret Turnips, som skulde have været Kaalroer, og to Steder har der været leveret Kaalroer, som skulde have været Turnips. Frøhandlerne har betalt den Erstatning, som jeg ansatte Skaden til.

Afviste Klager. Som det var at vente, og heldigvis, har langt de fleste af de indgaaede Klager været af den Natur, at de Mangler, man beklagede sig over, ikke hidrørte fra Fejl ved det leverede Frø, men skyldtes Sygdomsangreb, uheldige Dyrkningskaar eller lign. At Frøhandleren skal holde Roe-dyrkeren skadesløs for det Tab, denne lider, naar det er Frøets Skyld, er i sin gode Orden, men han skal paa den anden Side ogsaa være sikret mod at blive dømt til Skadeserstatning, naar Frøet bevislig har været godt, og det er Dyrkningskaar eller andre stedlige Forhold, der har forvoldt Skaden. Den Maade, hvorpaa Frøhandleren bedst kan sikre sig herimod, er, at han drager Omsorg for, at han om Efteraaret, naar Klagerne indløber, kan dokumentere, hvorledes det Frø

var, som han solgte sine Kunder om Foraaret. For at kunne gøre dette har de Frøhandlere, der sælger Roefrø med Udbyttegaranti (jvf. 19. Bind, Side 550—54, og 20. Bind, Side 336—38), foranstaltet en retsgyldig Prøveudtagning og Kontrolstyrkning af det solgte Frø. Af hvert Partinummer, som sælges under Garantiplombe, udtages en Prøve, uden at Frøsælgeren er kendt med, hos hvem af hans Kunder, Prøven udtages. Samtlige indsamlede Prøver udsaaes straks samme Foraar paa tre Kontrolmarker, to i Jylland og en paa Fyn. Først i Oktober foretages en Bedømmelse og Karaktergivning af hver af de udsaaede Prøver, og naar der indløber Klager, kan det ved Eftersyn af Klagerens Mark derfor straks afgøres, om Klagerens Roer er identiske med Roerne paa Kontrolmarken. Passer Optegnelserne fra Kontrolmarken ikke paa Roerne i Klagerens Mark, kan Fejlen ikke være Frøgrossererens. Sælgeren kan derfor aldrig blive idømt Erstatning, med mindre ogsaa Kontrolmarkens Roer kan begrunde Erstatningsforpligtelsen. Man vil heraf forstaa, at det bliver Kontrolmarken, der bliver det Fundament, hvorpaa Salg af Roefrø under Garantiplombe hviler, og det er Kontrolmarken, der yder Frøsælgeren den fornødne Sikkerhed for, at han aldrig kan blive idømt Erstatning, uden at det har været daarligt Roefrø, han har leveret.

Blandt de mange afviste Klager gik de fleste ud paa, enten at Roerne var for stærkt grenede og gav for mange Stokløbere, eller at Udbyttet var meget mindre end i de foregaaende Aar. Det vilde føre for vidt at gøre Rede for den Motivering, hvormed de enkelte Klager er bleven afvist, og det er for saa vidt heller ikke nødvendigt, som det aldrig har voldt Vanskelighed over for Klageren at paavise de stedlige Aarsager, som havde forvoldt Skaden, og Klageren havde derfor ingen Indvendinger at gøre mod Voldgiftens Kendelse. Havde det derimod været af den Købmand, som havde leveret Frøet, Kendelsen var bleven afsagt, vilde Roedyrkeren sikkert ofte have protesteret. Da Købmanden er pekuniært interesseret i, om der skal betales Skadeserstatning eller ikke, vil Kunden altid have Mistanke til hans Udtydning af Aarsagen til Skaden, og selv om han slipper for at betale Erstatning, bliver Resultatet i Reglen, at han mister Klageren og dennes Nærmeste som Kunder. Det er derfor en stor Fordel for Købmænd at forhandle Roefrø fra Roefrøgrossister, der sælger med Udbyttegaranti. Naar

der om Efteraaret indløber Klager, kan den paagældende Købmand blot forlange en Voldgiftskendelse afsagt. Er Klagen berettiget, vil hans Kunde faa en saa rigelig Erstatning udbetalt, at han er holdt skadesløs, og er Klagen ubeføjet, bliver det Voldgiften og ikke Købmanden, det tilkommer nærmere at begrunde, hvorfor Klagen maa tilbagevises. Man vil altsaa heraf forstaa, at den Købmand, der kun handler med Roefrø, leveret med Udbyttegaranti, har absolut Sikkerhed for, at hvad enten Kundernes eventuelle Klager er beføjede eller ubeføjede, kan det under ingen Omstændigheder komme til at skade hans Købmandshandel.

Man skulde derfor antage, at det var en saa ubetinget Fordel for Købmanden at sælge Roefrø med Udbyttegaranti, at det straks maatte blive indført overalt. Naar dette alligevel, i alt Fald endnu, ikke er Tilfældet, kan det maaske skyldes flere Aarsager, men den hyppigste vil vistnok være den, at det ikke passer for den usolide Købmand at sælge Roefrø med Udbyttegaranti. Det er nemlig ret almindeligt, at slige Købmænd køber en Ubetydelighed af Roefrø hos et eller andet vel renommeret Frøfirma, hvis store, farvetrykte Reklameplakater de skilte med paa et iøjnefaldende Sted i Butikken, men hele Hovedforsyningen af Roefrø faar de fra Egnens Fribyttere eller andre Steder, hvor Frøet kan købes til billigste Pris. Kunden gaar selvfølgelig ud fra, at Roefrøet er fra det Frøfirma, hvis Navn staar paa Reklameplakaten, og aner ikke, at det er Fribytterfrø, han faar. Det er let at forstaa, at de Købmænd, der hylder dette Forretningsprincip, ikke kan handle med garanteret Frø, thi det vilde ikke kunne undgaas, at det begaaede Falskneri maatte blive opdaget om Efteraaret, naar Prøven af det paagældende Frøparti manglede i Kontrolmarken. En Følge heraf er, at man ganske særlig søger gennem Indsamling af Frøprøver fra Købmænd og Agenter, som sælger ugaranteret Roefrø, at komme paa Spor efter, hvor der sælges daarligt Roefrø. Med Hensyn til en saadan Indsamling af Roefrø, foretaget af Landboforeningernes Konsulenter og den hertil nøje knyttede Paataaleret, som er tilstaaet Landboforeningerne af Handelsministeriet, skal her blot henvises til 20. Bind, Side 329 og 330.

Blandt de mange afviste Klager skal eksempelvis omtales et Par enkelte, typiske Tilfælde. Ved Horsens havde en Roe-

dyrker købt Victor Turnips, og Klagen gik ud paa, at det maatte være daarligt Frø, da over Halvdelen var raadne indvendig. Kontrolmarken viste ingen Raaddenskab, og ved Gennemgang af Marken kunde det paavises, at der var store Pletter i Marken, hvor Roerne ikke var angrebne af Bakteriose. Det lykkedes derfor at overbevise Klageren om, at Raaddenskabens var Jordens og ikke Frøets Skyld. — Ved Hinnerup blev der klaget over stærkt grenede Bangholm Kaalroer. Marken var bakket, og da det kun var paa Toppen af Bakkerne og ikke i Lavningerne, at der var Grund til at klage over Grenetheden, og da Roerne i Kontrolmarken heller ikke gav Klagen Medhold, indsaa Roedyrkeren det uberettigede i Kravet om Erstatning. — Fra Vejle og Allested paa Fyn var der klaget over Grenethed hos Barres. Roernes Udseende i det hele taget tydede paa, at Rodbrand havde hærget Marken i Forsommeren, og da hertil kom, at Roerne i Kontrolmarken ikke udviste en lignende Grenethed som paa Klagerens Mark, frafaldt Klageren sit Krav om Erstatning. — Fra Harritslev ved Hjørring indløb Klager over Flerhalsethed hos Kaalroer. Flerhalsethed hos Kaalroer har vist sig ligesom Stokløbning hos Runkelroer at være afhængig af Jordbundsforhold og andre Dyrkningskaar. Udsaa samme Frø paa 10 Marker, bliver det ofte kun en enkelt af de 10 Marker, der viser Flerhalsethed eller Stokløbning. Da man derfor maa gaa ud fra, at selv om den paagældende Klager havde købt sit Roefrø et andet Sted, vilde han have faaet lige saa megen Flerhalsethed i sin Kaalroemark. Det er altsaa ikke Frøet, der er Skyld i de mange flerhalsede Roer, men stedlige Forhold, og Frøsælgeren kan derfor ikke være erstatningspligtig. — Ogsaa Bronze top Turnips og Bronze top Kaalroe har givet Anledning til et Par Forvekslinger. I det ene Tilfælde, hvor der var leveret Bronze top Turnips i Stedet for Bronze top Kaalroe, blev Frøsælgeren ikendt en betydelig Erstatning, i det andet Tilfælde blev Klagen afvist, da Roedyrkeren ikke kunde bevise, at det var Frøsælgeren, der havde taget fejl.

En vigtig Reform paa Roefrøhandelens Omraade.

Under denne Overskrift har der i de to sidste Høstberetninger været gjort udførlig Rede for Salg af Roefrø med Udbyttegaranti paa Indlandets Marked. I afvigte Efteraar blev

det vedtaget af Dansk Roefrøgrossistforening at udvide Salget med Udbyttegaranti til ogsaa at gælde det Roefrø, der eksporteres. Desuden har et Par af Landets større Frøfirmaer, som staar uden for Grossistforeningen, besluttet at indføre Eksport af Roefrø under tilsvarende Betingelser som Roefrøgrossistforeningens Medlemmer. Eksportøren paatager sig Erstatningsforpligtelse for mulige Mangler ved det eksporterede Roefrø Sorts- og Stammeægthed i Henhold til dansk Lov af 8. Juni 1912 om Straf for Brug af urigtig Varebetegnelse.

For at være i Stand til at kunne tilbagevise ubeføjet Klagemaal fra Udlandets Køber, er følgende Fremgangsmaade vedtaget. Naar et Parti Roefrø er færdigt til Forsendelse, tilkaldes Byens kgl. Vejer og Maaler, som efter at have efterset Mærkesedlerne i samtlige Sække, udtager en Prøve af hver Sæk, afvekslende foroven, i Midten og forneden; efterat være sammenblandet afvejes 2 kg Frø. Han lukker derpaa for samtlige Sække med sit Embeds-Segl og udfærdiger en Erklæring, hvori han med sit Navns Underskrift opgiver Sækkenes Antal, Partinummet, samt Mærkesedlernes Paalydende. Et Eksempplar af Erklæringen sendes Køberen, det andet nedlægges i den udtagne Prøve og det tredje beholder Sælgeren. Endelig afsender kgl. Vejer og Maaler den med hans Segl lukkede Prøve til Statsanstalten Dansk Frøkontrol, og ved Statens Forsøgsvirksomheds Mellemkomst udsaa Frøprøven under retsgyldig Kontrol, for at man om Efteraaret kan godtgøre, hvorledes Roerne er efter det Roefrø, som om Foraaret blev eksporteret. Hvis der indløber Klager fra en udenlandsk Køber, skal Sagen indankes for Sø- og Handelsretten i København som rette Værneting, og det bliver da Roerne i Kontrolmarken, der bliver lagte til Grund for den af de af nævnte Ret udmeldte Skønsmands Erklæring angaaende den eventuelle Skadeserstatning, som Sælgeren skal betale Køberen.

Der er ikke noget andet Land, der kan sælge Roefrø med Udbyttegaranti; alle andre Landes Frøhandlere har derfor den Salgsbetingelse staaende paa deres Prisfortegnelse og Kataloger, at der ingen Erstatning betales, selv om Frøet er noget andet, end det er solgt for. Salg af Røefrø med Erstatningsforpligtelse er ganske ukendt paa Udlandets Marked, og man har derfor ladet udarbejde en udførlig Redegørelse, som er trykt paa Engelsk, Tysk, Fransk og Russisk, og som i den kommende

Sæson vil blive uddelt blandt Frøhandlere i Amerika og Europa. Man venter ikke, at Garantiplomben skulde betinge en højere Pris for det danske Roefrø, men man haaber, at naar den danske Eksportør kan udbyde Roefrø til samme Pris som Konkurrenterne i andre Lande, saa skulde Garantien for Stammeægthed være det Plus, der havde til Følge, at han faar sit Frø solgt og Konkurrenten ikke.

Desværre er det blevet ret almindeligt, at man lader daarligt Roefrø, som man ikke tør sælge herhjemme, fordi man vilde blive idømt Skadeserstatning, gaa til Udlandet. At denne Trafik maa have til Følge, at det danske Roefrøs gode Navn og Rygte paa Udlandets Marked ødelægges, er givet. Gennem Forbud kan der ikke sættes en Stopper herfor, og man maa derfor slaa sig til Taals med Haabet om, at de udenlandske Købere efterhaanden maa lære, at der fra Danmark, som fra alle andre Lande, kan faas baade godt og daarligt Roefrø, men at der er den store Forskel paa Roefrø fra Danmark og fra andre Lande, at man paa Forhaand kan sikre sig godt dansk Roefrø ved blot at holde sig til Frø, solgt under Garantiplombe, medens Roefrø fra andre Lande ingen som helst Sikkerhed byder i saa Henseende.

Danmarks Eksport af Roefrø har i 1913 været meget mindre end i de nærmest foregaaende Aar, i alt kun ca. 1150 hkg. Man maa haabe, at de 1150 hkg, naar vi skriver 1920, er fordoblet mange Gange.

Endelig skal til Slutning endnu kun nævnes, at der har været holdt et vaagent Øje med Frøhandlernes og Frøavlernes Bekendtgørelser. Det er blevet paatalt, naar der har været noget, der kunde komme ind under Begrebet usund Reklame, men da de paagældende stadig er gaaet ind paa godvillig at berigtige de paatalte Udtryk, har Sagen hidtil været ordnet uden Rettens Mellemkomst.